

naslonjači, podobnem kakemu tronu okovanemu z železom; pri tej priliki obdaroval je delavne, nemarne in neubogljive pa kaznoval. Tem bolj srdit pa je izvrševal svoje oglede še zato, ker mu je sultan po poslancu sporočil, da obleganje prepočasno napreduje.

Staremburgu se je njega dni očitalo, da je toliko čvrstih mož pri naskokih zgubil, češ, da jih je gonil kakor živino v mesnico. Al v takih slučajih skoraj drugače biti ne more; treba je bilo sovražnikovo delo pokončevati, treba pokazati mu, kolika je moč in hrabrost posadke v mestu. In res, le na taki način so se godila tukaj čudovita dela hrabrosti, ki so z neizbrisljivimi črkami zapisana v zgodovini, kako oblegajo naj se mesta. Vsaka ped zemlje bila je drago plačana — s kupom mrličev; vse podzemeljsko bojevanje pridobilo je le nekoliko lopat zemlje. Zgodovina ne našteva ravno preveč takih izglede, kakor so se tukaj pokazali. Kako je Staremburgov polk v kljub štirikratnemu naskoku „cesarski grad“ branil; kako vojvoda Virtemberški sovražnika v jarku zgrabil; kako stotnik Hafner na okopu in pri jarku Lebeljske trdnjave le s 50 možmi goreče palisade (obkole) pogasil in na tisoče pridrlh janičarov nazaj vrgel, — to vse so dela nenavadne hrabrosti.

Srčnost v mestu je bila velika, ker so za poveljnike imeli toliko hrabrih mož; rado se tedaj zgodi: „kakoršen učenik, tak učenec.“ Še priprosti vojaki so doprinašali junaška dejanja. — Nek kirasir (jezdec v oklepu) Götzovega polka preplaval je široko Donavo ter srečno čez nasipe noter v mesto prišel s pismom na vratu, z voskom dobro zapečatenim in zavarovanim; izročil mu ga je bil vojvoda Lotrinški. Vrnivšega se vjeli so Turki in peljali ga k velikemu vezirju. Življenje otel si je pa le s tem, da je pretirano pripovedoval, to je, v sili se lagal, koliko je pomanjkanje v mestu in kako obupni so že vsi. S tem se je bil Turkom tako prikupil, da so ga izpustili. To Turkom veselo poročilo se je po vsem taboru razglasilo, pismo pa pisano ne s črkami, ampak s številkami, so v mesto poslali (vstrelili) s pristavkom: „Nepotreben trud, da s številkami pišete! Vaš obupen stan je že tako celemu svetu znan. To je pravična kazen nebes, ker ste dražili srd sinov preroka Mohameda“.

Med hrabrimi bojniki zaslovélo je Kolšickijevo ime in nepozabljeno ostalo. V priznanje njegovih zaslug dobil je pravico, da je napravil prvo kavarno na Dunaji pri „Štefanskem“ pokopališču v „ključarskih ulicah“. „Brat srček“ imenoval je on vsakega, tako zvali so ga tudi drugi. In še zdaj brani prvi kavarnar „podobno, brata srčka“.

(Dal. prih.)

Politične stvari.

Avstrija in slavjanski jug.

Najvažnejša dogodba zadnjih dni je nagli prevrat Avstrijske politike gledé dogodeb na jugu. Komaj pred mesecem dni niso hoteli na Dunaji in v Peštu nič slišati o tem, da bi Avstrija zasedla Bosno in Hercegovino, danes pa je to že gotova reč; priprave se vrše kar mogoče naglo, da maršira najmanj 60.000 mož v omenjeni deželi.*) Kar je pa še važneje, je to: Zdaj naša vojna ne gre — kakor skonca, če bi se bilo to zgodilo — dol z nalogo žandarja, tedaj le

*) Ta novica že danes ni več resnica. Politika Andrasyeva je pravi unieum na svetu, podobna onemu aprilskemu vremenu, ki je vsak dan devetkrat drugače.

Vred.

mir delat, zdaj pomeni zasedenje (okupacija) že menda tudi prisvojitvev (aneksijo) teh dežel.

Pri tem se nam vriva vprašanje: kako je to prišlo, da Avstrija stegne svojo roko zdaj po deželah, katerih se je prej z vso svojo močjo branila? Je li temu vzrok notranji, to je, boljše prepričanje, ali pa kak pritisek od zunaj?

Ker dandanes vlada še samonemška in magjarska politika v Avstriji, je za prvi del vprašanja težko najti dovolj tehtnih razlogov; prej jih je iskati zunaj Avstrije, prevagal je morda strah, kajti če bi o razpadu Turčije teh dežel ne hotela Avstrija, bi se našel kdo drug, ki bi ju vzel, in to gotovo prej v škodo, kakor na korist Avstrije.

Morda sta oba ta razloga odločila na Dunaji in v Pešti.

Se vé, da po tem odločnem koraku nastane povsod zopet vprašanje, kaj se ima zgoditi s pridobljenima deželama, komu pripadete: Avstriji ali Ogerski, ali obema skup ali pa morda vsaki ena?

Magjari so se sila dolgo upirali prisvojenju teh dežel in zato navajali mnogoterih vzrokov. Glavnega vzroka: da se namreč bojé prevelike množine Slovanov, niso stavili prvega, ker so se nadjali, da s pridobljenjem bogatih „begov“ na svojo stran bodo lahko brz dali slovanski element. Bolj so se opirali na to, da pridobitev Bosne bila bi Avstriji le na škodo, ker bi jej nikdar nič ne nesla, ampak jo še veliko stala. Ta razlog je prazen; res je, da po slabem Turškem gospodarstvu je dežela razdjana, kakor kaka kmetija, ki je prišla na boben; al Bosna ima v sebi sila veliko zakladov; naj se le po cestah, železnicah, rudokopih, umnem gospodarstvu itd. odpre pot do njih, potem postane ena najbogatejših dežel na jugu. To so zdaj tudi v Pešti spoznali, zato zahtevajo Bosno in tudi Hercegovino za krono Ogersko, češ, da imajo do teh dežel zgodovinske pravice.

Al če se že govori o zgodovinskih pravicah, jih do Bosne ima le Hrvatska; da je Hrvatska zdaj zedinjena z Ogersko, to tu nič ne velja. Tudi jih ne bo zasedla Ogerska sama, ampak Avstro Ogerska; obojna armada gre dol, stroške bo plačala obojna državna blagajnica. Na ta način bi se spodobilo, da bi pripadli obema. To pa bi oviralo pogodbo med njima, ker v tej pogodbi ni za to nobene točke.

Najnaravneje in najkoristneje bilo bi za Avstrijo, ako se Bosna in Hercegovina pripnete Dalmaciji, ker ste jej tako že naravna naslomba. Cislajtanija nima prave pravice do Dalmacije, pač pa pripada po zgodovinskem pravu Dalmacija k Hrvatski in Slavoniji. Tukaj se zgodovinsko pravo stika popolnoma z materialnimi zadevami. Dozdaj je bila Dalmacija odtrgana od dežel svoje naslombe, in če ostane združena z Avstrijo, s katero jo ne veže niti zgodovina, niti materialni blagor, nima nobene prave prihodnosti. Če se pa z Bosno in Hercegovino vred Dalmacija združi zopet s Hrvaško do „trojedinega kraljestva“, bo kot pomorje zopet ena najvažnejših dežel našega cesarstva se mogočno povzdignila. Tudi za Granico je potrebna kolikor mogoče kratka zveza z Bosno, ker ves Bosniški promet ima svojo pot proti Granici.

Se ve, da ta načrt Magjarom ne bo prav po volji. Ustavljali se bodo na vso moč združenju Bosne in Hercegovine z Dalmacijo, še huje pa zvezi teh s Hrvatsko in „trojedinemu kraljestvu“. Če se ta zveza izvrši, je to kraljestvo moč, katere bi ne mogli, kakor zdaj, Magjari imeti v vojnicah. Zavoljo tega pa ni treba, da bi se Hrvatska popolnoma odtrgala od Ogerskega; bilo bi treba le nekaterih prememb, po katerih

bi bila ž njo v isti razmeri, kakor je Ogersko z Avstrijo. —

Na Dunaji menda še niso daleč, da bi si glavo belili s premišljevanjem, kam z Bosno in Hercegovino, kedar ji pridobimo. Vendar so se že kolikor toliko sprijaznili z mislijo, da je zasedenje njino vsaj potrebno zlo za Avstrijo. Strogo nemški politikarji se bojé tega iz „političnih vzrokov“, to je, dežela bi jim bila že vseč, ne pa prebivalci, ker bi ti pomnožili slovanski element in bili nevarni sedanjemu gospodstvu nemškemu in magjarskemu v Avstriji. Al ta gospôda ne pomisli, da dokler ostanejo razmere takošne, kakor so še danes, ne pride Avstrija do notranjega miru in ostaja vedno bolna država, ki se ozdravi le tedaj, ko postanejo vsi njeni udje, to je, vsi njeni narodi ravnopravni.

In tako mislimo, da je zdaj tudi Avstrija o jugoslovanskem vprašanju nastopila pravo pot, po kateri jej bo kolikor toliko mogoče popraviti to, kar je Peštanska in Dunajska politika do zdaj zamudila. Da je zasedenje Bosne in Hercegovine po Avstriji tudi drugim vladam — izjemši morda Angleško — po volji, o tem zdaj ni več dvoma. Angleška pa je ostrašena in meč že vtika v nožnice. Tedaj upajmo, da Avstrija, ki je zadnja leta le dežele zgubljala, pride zdaj do tega, da si pridobi novih dežel — in to celó na mirni poti.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Trgovec si vnovič obriše potni obraz, potem nadaljuje:

„Jaz sem si vso to reč že, kolikor sem tega zmožen, premislil. Blagajnik tega ni mogel sam storiti, to bi mu bilo nemogoče. Gotovo ima sokrivce, in sicer pri omenjenih treh trgovcih in morda tudi na pošti. Vendar one hiše, ker sem ž njimi v velikih denarnih zvezah, ne smejo nič zvedeti o tem, kar se je zgodilo, zato sem jim že danes telegrafično naznanil, da sem prejel njihove nakaznice in jih le založil, tako, da so mi še le danes v roke prišle.“

„Prav tako! To utegne biti tudi za preiskavo ugodno, ker bodo sokrivci, katere Spitler gotovo ima, manj previdni postali. Najprvo pa gré tu za to, da doidemo glavnega hudodelnika. Mi morete narekati popis njegove osebe?“

Na to mi narekuje trgovec kolikor mogoče natančen popis Spitlerjeve osebe. Iz tega omenim le, da je imel gosto in dolgo brado, rujavkaste lase in nad levim očesom kosmato bradovico in da je bil srednje, a čokaste postave.“

„Jaz vem“, nadaljuje trgovec, „da bo težko doiti ga, ker se je na vse to gotovo že mesec dni pripravljaj, si toraj pot do morja že ogladil. Vrh tega je že teden dni na poti. Tu je treba več ljudi in zanesljivih, ki se vsi ob enem podajo na različne kraje sledit za njim. Se vé, da se tu zanesem najbolj na vašo bistrournost in izkušnost v takih rečeh. Da bi se pa ničesar ne zamudilo, kar utegne pospešiti, da se zasači hudodelnik in denar — denar je meni glavna reč — vam izročim tu za zdaj 10.000 gold. v ta namen, da razpošljete po svoji previdnosti bistrih in izurjenih agentov na vse kraje za njim, pa tudi v tista mesta, kjer so ti trije

trgovci, opazovat njihove služabnike. Ta znesek je za zdaj. Če bo treba, še dodam. Tistemu pa, ki mi zasači Spitlarja z denarjem vred, obljubim nagrade 50.000 gold., in to zato, ker sem prepričan, da Spitlerja ni več v našem cesarstvu. Kdor ga zasledí in gre za njim, tistemu plačam pot, naj bo tudi v Ameriko ali Avstralijo.“

Jaz sprejemem to njegovo ponudbo, ker mi je bilo skušinj znano, da policijski agenti so mnogo pridnejši pri zasledovanju, če se imajo še kake denarne nagrade nadjati. Vrh tega bo, to sem že sprevidel, preiskava stala mnogo denarja, protipostavno pa ni, ako se od kake druge strani pravici gmotno pod pazduho seže, da se jej pomaga prej do cilja.

Trgovec odide obljubivši mi, da bo tudi sam marljivo opazoval in mi vsako količkaj važno reč brž naznanil. Ko sem sam, skusim si sestaviti vse, kar mi je trgovec povedal, da si potem naredim načrt, po katerem bi mi najbolj kazalo lotiti se preiskave. Da mora biti, kolikor gre, tajna, to sprevidim prvi hip, in sicer tajna ne le zarad trgovca, ampak tudi zato, ker se je le na ta način nadjati kakega vspeha. Glavna in najprva reč je zdaj zvedeti, kam se je hudodelnik z denarjem obrnil. Da ga bo težko dohiteti, ker je imel za beg že sedem dni časa, to mi je brž jasno. Zvedeti pa, kam je bežal, bilo bi najlože po njegovih sokrivcih. Na vsak način je treba naglosti.

Po kratkem premišljevanju imam načrt ravnanja pred sabo. Sklenil sem lotiti se te zamotane reči takole: Nemudoma pošljem tri najbolj spretne in zvite policijske agente v one tri mesta, kjer so bile trgovske hiše, katere mi je trgovec Ripar naznanil; ti agenti dobé oblast rabiti tudi ondašnje policijske organe pri svojem poslu. Ob enem dam jaz opazovati strogo tu osobstvo Riparjevo, sam pa se poslužim telegrafa, pošte in železnice, da bi našel sled za hudodelnikom in mu zaprl pot, če še ni na morje všel. Ako pa je že na morji, potem je staviti deset proti enemu, da nam je za zmiraj všel. Naj tu kar naprej povem, da sem imel strašno malo upanja, da bi z najumnejšim postopanjem kaj družega dosegel, kakor k večjemu, da dobim sokrivce Spitlerjeve v pest. Kajti kdor vé na tako zvit način prisvojiti si toliko denarja, bo že tudi za to vedel skrbeti, da spravi sebe z denarjem vred na varen kraj, kjer bi pravica težko za nj zvedela. Vkljub temu sem sklenil vse storiti, kar je bilo v moji moči, in spraviti ves policijski aparat na noge.

Trije agenti, prevideni s pooblastili in vsem, česar treba, brž odpotujejo; šest zanesljivih in najspretnjših odločim za opazovanje Riparjevega osobstva. Na to se podam v hišo, kjer je Spitler stanoval. Tu je vse zaprto in gospodar mi pové, da je „gospod blagajnik“, ki je kot samec imel najeti dve sobi, pred tednom nagloma odpotoval, rekši, da hiti k materi na smrt bolni in da ga pred tednom dni ni treba pričakovati. „Ključé — pravi gospodar — je sabo vzel. Do zdaj ga še ni bilo nazaj, a danes ima priti.“

Zavedajoč se, da je treba tudi tu prikrivati, kar se je zgodilo, malo premišlujem, s kakim vzrokom bi dal odpreti stanovanje hudodelnika. Brž mi šine misel v glavo.

„Jaz sem njegov prijatelj“ — pravim — „in imam tu telegram od njega, po katerem me prosi, naj odpovem stanovanje in plačam najemščino do konca meseca, njegovo robo pa naj pošljem za njim, ker ga ni volja vrniti se, ampak bo prevzel gospodarstvo po umrli mu materi.“

„Škoda za tako vrlega najemnika! Vselej je točno plačal naprej in tudi za ta mesec je že vse plačano. Toda kar je, je. Ali vam je poslal tudi ključé?“